

1. Užduotis. „Gyvenu kaip X.“

Perskaityk pasakėčią ir pabandyk aiškiai ir įdomiai apibūdinti, kaip reiškiasi žmogaus laisvė. Vietoj matematinių simbolių parašyk palyginimus iš žmonių gyvenimo.

Unikalus įkvėpimo ir moralės pamokų šaltinis – vaikiškos knygelės. Filosofinės sąvokos vaikiškuose pasakojimuose (priešingai negu sudėtinguose moksliniuose, dalykiniuose tekstuose) pateikiamos labai aiškiai ir suprantamai – *analogijomis*.

Varlė ir jautis

Tupėjo varlė savo maure ir pamatė jautį praeinantį.

– O tai, – galvojo, – gyvulio puikumėlis, bet jei aš taip gerokai pasipūščiau, tikrai nebūčiau mažesnė ir ne prasčiau atrodyčiau.

Ir pasipūtė, kiek tik turėjo sveikatos.

– Ei, vaikai, eikit čia, – riktelėjo jaunikliams varliukams.

– Pažiūrėkit, ar aš dabar jau tokio pat didumo kaip anas jautis?

– Kur tau, motule, – tarė vaikai.

Pasipūtė varlė dar labiau ir tarė:

– Dabar?

Varliūkščiai juokėsi, šaukdami:

– Daug dar trūksta!

Tada varlė sukaupė visas jėgas ir pūtėsi, kiek tik begalėdama, kol persprogo.

– Stok! – dar suriko. – Jau čia per daug.

Bet jau tuoj ir nusibaigė.

Taip ir visiems nutinka, kurie nori atrodyti esą daugiau kas, negu yra. Ir su kiekvienu jaučiu nėra ko norėti lygintis.

www.pasakos.lt

Gyvenu kaip X

Gyventi kaip X

man reiškia Y

Gyvenu kaip X

darau Z

Bet gyvendamas kaip X niekada negaliu daryti Q

O gyvenau kaip X1

Gyventi kaip X1

man reiškė Y1

Gyvendamas kaip X1

darydavau Z1

Bet gyvendamas kaip X1

niekada negalėdavau padaryti Q1

O gyvensiu kaip X2

Gyventi kaip X2

man reikš Y2

Gyvendamas kaip X2

darysiu Z2

Bet gyvendamas kaip X2

niekada negalėsiu padaryti Q2

2. Užduotis. „Vaizdingi paaškinimai.“

Įsivaizduok, kad bandai parašyti vadovėlio skyrių Apie laisvės rūšis kitoms klasėms, kurios mokysis po jūsų. Naudinga remtis vienu informacijos šaltiniu, kad padarytum išvadas apie kitą (pagrindimas analogijomis). Išanalizuok tekstą arba nuotrauką – analogijų šaltinį, kurį naudosi, kad padėtum jaunesniems mokiniams suprasti laisvės rūšis.

1) **Filosofas vergas.** Epiktetas, buvęs vergas, vėliau įkūręs stoikų mokyklą filosofas, Pamąstymuose apie moralę rašo:

Ar jūs norite, kad aš eičiau į Romą? Gerai, aš eisiu į Romą. Ar jūs norite, kad aš eičiau į Gijarą? Aš eisiu į Gijarą. O gal į Atėnus? Gerai, aš keliausiu į Atėnus. Ar aš privalau eiti į kalėjimą? Į kalėjimą taip pat, jeigu jūs tai įsakote. Tačiau jei tik tu kartą pasakysi: „Ak, kada gi pagaliau aš vėl būsiu Atėnuose?“ – tada tu pralaimėsi.

Kai Archelajas pareikalavo iš Sokrato su juo dalytis savo turtu, šis pasakė karaliui: „Atėnuose keturi litrai miežinių kruopų kainuoja vieną obolą, ir vandenį šaltiniai teikia gausiai.“

Tironas grasina: „Aš liepsiu tave sukaustyti grandinėmis.“ Tada tas, kuris vertina savo kojas, atsakys: „Pone, pasigailėk.“

Tačiau tas, kuris brangina savo laisvą valią tars: „Drąsiau! Sukaustyk mane grandinėmis, jei tu manai, kad tai atneš tau naudą! Pats Dzeusas man laisvę suteikė, ar tu manai, kad jis pakęs savo sūnaus nužeminimą iki vergo? Tik mano lavono tu esi ponas: štai, pasiimk jį.“

(Epiktetas. *Pamąstymai apie moralę*. Kaunas: Vada, 2000. P. 125–126).

2) **Egipto sfinksas.** G. Hegelis (*Hegel*) **Istorijos filosofijos** paskaitose sako:

Žvelgiant į atvaizdus, kuriuos aptinkame Egipto senovės paminkluose, reikia atkreipti ypatingą dėmesį į sfinkso figūrą, kuri pati savaime yra mįslinga; tai dviprasmiškas vaizdinys, pusiau žvėris, pusiau žmogus. Sfinkso galima laikyti Egipto dvasios simboliu: žmogaus galva, žvelgianti iš žvėries kūno, vaizduoja dvasią, kuri pradeda išsivaduoti iš gamtiškumo, nuo jo atitrūkti ir jau laisviau žvalgytis aplinkui, tačiau nevisiškai nusimetus grandines.

(T. Sodeika, J. Baranova. *Filosofija XI–XII*. Vilnius: Tyto alba, 2002. P. 75)

Remdamasis Epikteto arba Hėgelio tekstu lentelėje parašyk vaizdingus kiekvienos laisvės rūšies paaškinimus.

Egzistencinė laisvė

Kūrybinė laisvė

Socialinė laisvė

Žodžio laisvė

Fizinė laisvė

Ekonominė laisvė

3. Užduotis. Grožinio teksto interpretacija.

Kaip interpretuotum lenkų poetės Wislawos Szymborskos eilėraštį? Išplėtok temą „Kas žmogų verčia priešintis „gyvūniškumui“ ir sukurk eilėraštį arba esė. Užduotį gali atlikti remdamasis vienu iš šių mokymosi stilių:

- *Suvokimo stilius.* Pamąstyk, ką suvokia žmogus ir ką kiti gyvūnai. Kodėl? Kuo skiriasi žmogaus prigimties laisvė nuo griežtai apibrėžtos kitų gyvūnų egzistencijos? Kas yra žmogus – gamtos valdovas, sargas ar kūrėjas? Kaip galima žmogaus ir gamtos harmonija? Kaip interpretuotum mintį: *Nėr nieko žvėriškesnio nei gryna sąžinė trečioje Saulės planetoje?*
- *Meistriškumo stilius.* Užrašyk stulpeliu žodžius „žmogus“ ir „gyvūnas“. Toliau rašyk visas su šiais žodžiais susijusias asociacijas, kurios tau ateis į galvą skaitant eilėraštį. Išrink du žodžius, kurie prieštarautų vienas kitam (priešingų žodžių porą – metaforą). Tada remdamasis šių žodžių priešprieša ir rašyk esė, kas žmogų verčia priešintis „gyvūniškumui“, arba sukurk poetės eilėraščio tęsinį (pabaigą) vartodamas „žmogaus“ ir „gyvūno“ asociacijas (skiemenu skaičius eilutėje gali būti įvairūs: 13–12–16–16; 11–14–14; 12–11–13–9).
- *Saviraiškos stilius.* Užsimerk ir pagalvok, gal kils kokio nors gyvūno prisiminimas. Kai kurie žmonės tiki reinkarnacija. Gal kada esi gyvenęs kaip koks nors gyvūnas? Pafantazuok. Įsivaizduok, kad esi, tarkim, vanagas ar juodoji pantera (minimi eilėraštyje). Kaip jautiesi ir kaip save įsivaizduoji? Ar elgdamasis natūraliai ir laisvai gali jaustis taip pat nekaltai kaip gyvūnai gamtoje?

Wisława Szymborska

*Vanagas neturi sau dėl ko priekaištauti.
Juodajai panterai svetimi skrupulai.
Savo veiksmų teisumu neabejoja piranijos.
Barškuolė patenkinta savimi be jokių išlygų.*

*Savikritiškų šakalų nebūna.
Skėriai, aligatoriai, sparvos ir parazitai
gyvena kaip gyvena ir tuo patenkinti yr.*

*Kašaloto širdis sveria šimtą kilų,
bet ji lengvutė, be rūpesčių jokių.
Nėr nieko žvėriškesnio nei gryna sąžinė
trečioje Saulės planetoje.*

(Poezijos rinktinė. Iš lenkų kalbos vertė A. Kalėda.
Vilnius: Baltos lankos. P. 143)

Tavo esė arba eilėraštis

